

ДЕКОРАТИВНО-ХУДОЖНЄ ОЗДОБЛЕННЯ ІНТЕР'ЄРІВ ГРОМАДСЬКИХ БУДІВЕЛЬ КІНЦЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ

Новосельчук Н.Є., кандидат архітектури, доцент кафедри дизайну
архітектурного середовища та містобудування

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Анотація. У статті визначені й проаналізовані основні види декоративно-художнього оздоблення інтер'єрів громадських будівель кінця ХІХ - початку ХХ століть. Встановлено схему ранжирування приміщень за принципом зміни насиченості інтер'єру декоративними елементами. Визначені основні чинники, що впливали на вибір оздоблення інтер'єру.

Ключові слова: декоративно-художнє оздоблення, інтер'єр, громадська будівля.

Аннотация. Новосельчук Н.Є. Декоративно-художественное убранство интерьеров общественных зданий конца ХІХ - начала ХХ столетий. В статье проанализированы основные виды декоративного убранства интерьеров общественных зданий в конце ХІХ - начале ХХ вв. Установлена схема ранжирования помещений по принципу изменения заполненности интерьера декоративными элементами. Определены основные факторы, которые влияли на выбор убранства интерьера.

Ключевые слова: декоративно-художественное убранство, интерьер, общественное здание.

Annotation. Novoselchuk N.E. Ornamental - art appointments of the public building interiors within the period from the end of ХІХ – beginning of ХХ centuries. The basic types of decorative appointments of the public building interiors from the end ХІХ - beginning of ХХ centuries are examined in the article. The premises ranking lay-out according to variation of an interior infill with decorative elements has been set. Major factors having influence upon a choice of the interior appointments have been determined.

Key words: ornamental - art appointments, interior, public building.

Постановка наукової проблеми. Громадські будівлі, зведені в кінці ХІХ – початку ХХ століть в історичних містах України, складають значну більшість. Частина з них займає почесне місце в архітектурній скарбниці України. При відносному збереженні фасадів цих будівель, їх інтер'єри часто потерпають від

суттєвих функціонально-планувальних, стильових, художньо-композиційних перетворень і змінюють своє історичне „обличчя” на сучасне, часто позбавлене будь-яких стильових рис. Результатом є втрата цінного мало дослідженого пласту історичної архітектурної спадщини. Тому вивчення питання формування інтер’єрів громадських будівель межі XIX–XX століть є актуальним і неодноразово підіймалось автором у публікаціях.

Зв’язок роботи з науковими та практичними програмами. Дослідження виконується згідно плану науково-дослідницької роботи кафедри дизайну архітектурного середовища та містобудування ПолтНТУ.

Ціль статті. Визначити основні види і особливості декоративного оздоблення інтер’єрів громадських будівель кінця XIX - початку XX століть.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчити дане питання допомагає низка архівних матеріалів: фонди Державного архіву харківської області, Центрального державного науково-технічного архіву України (м. Харків), Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки ім. В.Г. Заболотного (м. Київ) та ін. Більш детально дане питання розкрито автором цієї статі у дисертаційному дослідженні [1].

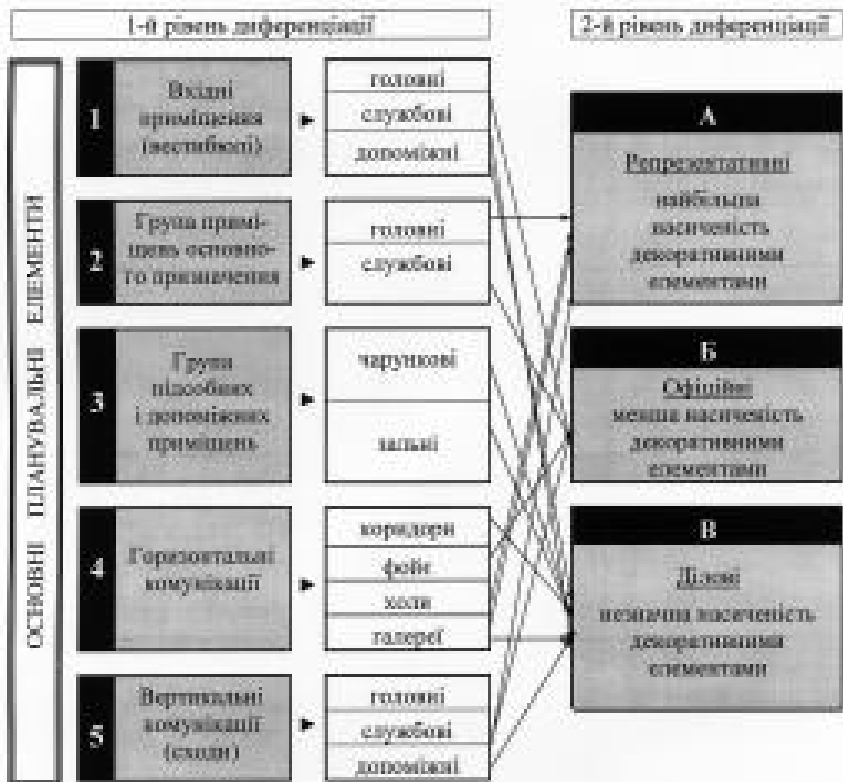
Виклад основного матеріалу. Найкращими прикладами органічного синтезу всіх складових інтер’єру є крупні громадські будівлі, що були зведені ведучими майстрами архітектури. Художньо-композиційні прийоми формування інтер’єру зодчі об’єднували єдиним задумом, який створювали спеціально для даного об’єкта. В цей період архітектор був творчим керівником, виправдовуючи свою історичну місію головного будівельника, а кращі будівлі ставали віхами у розвитку архітектури на межі XIX–XX ст. У руках архітектора був один з головних прийомів надання внутрішньому простору будівель виразності, урочистості й ошатності – це декоративно-художнє оздоблення.

Однак рівень оздоблення безпосередньо залежав від функціонально-технологічного призначення приміщення будівлі. В матеріально-предметній організації інтер’єрів громадських будівель можна простежити стандартну схему декоративно-художнього оздоблення, яка проявляється в ранжируванні приміщень за принципом зміни насиченості інтер’єру декоративними елементами (див. табл. 1). Така закономірність простежується в усіх крупних громадських будівлях незалежно від стилю, в якому вони вирішені.

На вибір виду декоративного оздоблення безпосередньо впливав стиль або стильовий напрям, в якому вирішувався інтер’єр будівлі. Так в інтер’єрах громадських будівель кінця XIX століття, під час панування в архітектурі історизму і еkleктизму, можна простежити найрізноманітніші види оздоблення. Найбільшого поширення дістала кругла скульптура, барельєф і горельєф найрізноманітніших форм. Основними носіями краси стали максимальна насиченість деталями, багатство скульптурної обробки, різноманітність рельєфних орнаментів, які рясно вкривали стіни й стелі приміщень. Насамперед це було характерно для інтер’єрів, вирішених у неоренесансній та необароковій стилізаціях [2].

Таблиця 1

Ранжирування приміщень за принципом зміни насиченості інтер'єру декоративними елементами

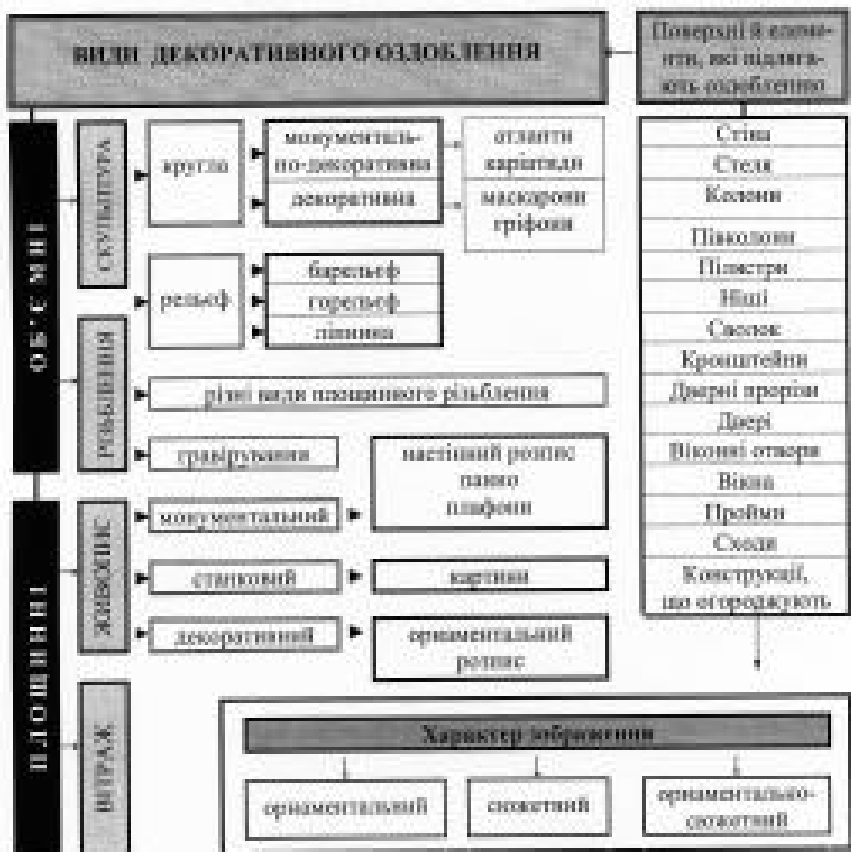
Ситуація змінилась на початку ХХ століття, в період формування стилю „модерн”. В цей час відбувається перехід від домінування об’ємного декоративного оздоблення до площинного, що особливо було характерно для українського модерну.

Отже, види декоративного оздоблення були різноманітними і несли ознаки загального стильового вирішення інтер'єру. Художньо-композиційному оздобленню підлягали перш за все стелі і стіни приміщень, а також значна кількість конструктивних та декоративних елементів інтер'єру (див. табл. 2, рис. 1).

Висновки. Таким чином, на підставі проведеного аналізу, можна стверджувати, що на вибір прийомів декоративного оздоблення інтер'єру здійснювали вплив наступні чинники: 1) роль будівлі у структурі міста; 2) типологічне призначення будівлі; 3) стиль чи стильовий напрям, в якому

Таблиця № 2

*Види декоративного оздоблення інтер'єрів
громадських будівель кінця XIX- початку XX століття*

вирішувався інтер'єр будівлі; 4) функціонально-технологічне призначення громадської будівлі й приміщення зокрема; 5) авторський стиль архітектора; 6) фінансові можливості й уподобання замовника.

Також необхідно відмітити різноманітність засобів декоративно-художнього оздоблення інтер'єру громадських будівель кінця XIX – початку XX століть та їх активне використання архітекторами з метою створення виразного і цілісного внутрішнього простору. Велике значення надавалось стилістичній єдності застосовуваних художніх прийомів. Вони можуть бути різними за кількістю, але їх взаємодія в сумі дає більш естетичний ефект, ніж кожен мистецький твір окремо, навіть якщо один із них шедевр. У досліджуваних типах громадських будівель просліджується саме такий підхід до художньої організації інтер'єрного простору.

Подальші наукові дослідження у цій галузі будуть спрямовані на встановлення засобів опорядження інтер'єрів громадських будівель на межі XIX-XX ст.

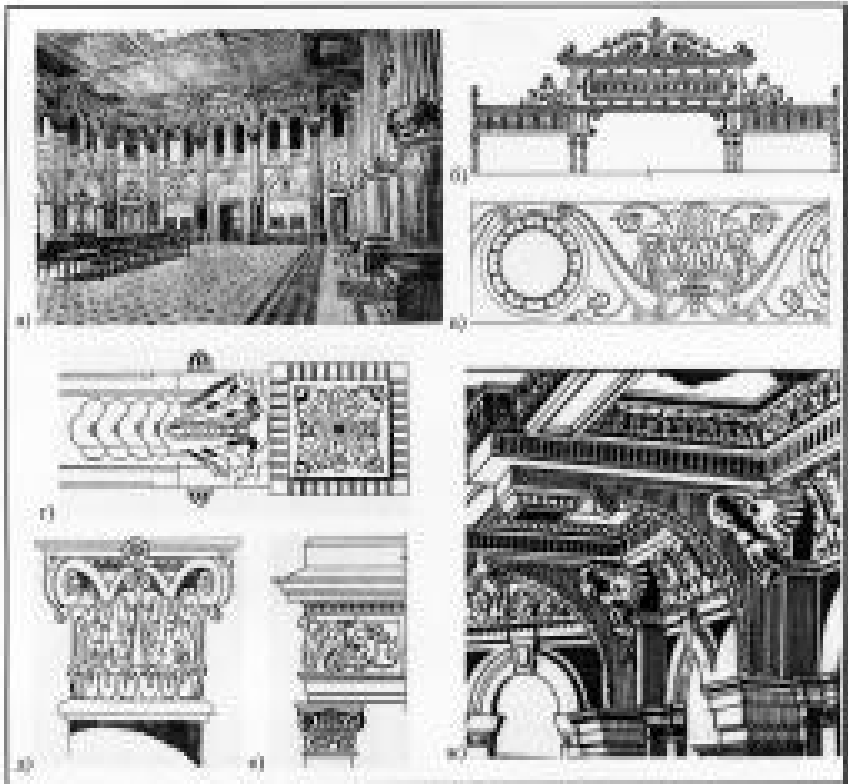

Рисунок 1. Декоративно-художнє оздоблення інтер'єру центрального залу будинку Земляного банку в Харкові (1896-1898, арх. О.М. Бекетов):

а) загальний вигляд операційного залу. Фото-кін. XIX ст.; б) деталь арки; в) орнаментальний фронт; г) деталь карнизу; д) капітель колони; е) деталь оформлення входу до залу; ж) фрагмент орнаментально-сюжетного оформлення залу (колонні, фронт, кососні). Креслення О.М. Бекетова. Графічна копія автора [архів НДІПАМ, м. Київ].

Література:

1. Новосельчук Н.С. Формування інтер'єру громадських будівель кінця XIX – початку XX століття (на прикладі Харківщини і Полтавщини): Дис. ... канд. арх.: 18.00.01. – К., 2006. – 255 с.
2. Новосельчук Н.С. До питання синтезу мистецтв в інтер'єрах громадських споруд к. XIX – поч. XX ст. // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: 36. наук.пр. – Харків.: ХДАДМ. – 2005. – № 6. – С. 13-18.